

Яковенко Є. О.,
кандидат юридичних наук
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ СУДОВИХ ВИКЛИКІВ І ПОВІДОМЛЕНЬ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ

LEGAL ASPECTS OF JUDICIAL CHALLENGES AND COMMUNICATIONS IN THE ADMINISTRATIVE PROCESS

У статті розглянуто актуальні правові аспекти процесуальних правовідносин, що пов'язані з інформуванням адміністративним судом учасників судового процесу щодо (права/обов'язку) вчинення ними процесуальних дій.

Ключові слова: учасник судового процесу, судові виклики і повідомлення, належне повідомлення.

В статье рассмотрены актуальные правовые аспекты процессуальных правоотношений связанных с информированием административным судом участников судебного процесса про (права/обязанности) совершения ими процессуальных действий.

Ключевые слова: участник судебного процесса, судебные вызовы и сообщения, надлежащее извещение.

The article deals with the actual legal aspects of procedural legal relations, which are related to informing the participants of the court process about the (right / duty) of the commission of procedural actions by the administrative court.

Key words: participant in court process, judicial challenges and messages, proper notification.

Підґрунтям для даної публікації, на думку автора, стало те, що питання належного повідомлення учасників судового процесу є вкрай важливим, а застосування адміністративними судами норм КАС України, які визначають порядок (процедуру) належного інформування учасників судового процесу, важливим моментом якого є повідомлення таких осіб про їх права та обов'язки належним чином, повинно відбуватися з обов'язковим врахуванням правових позицій, які викладені у рішеннях Конституційного Суду України, судовій практиці Європейського суду з прав людини, Верховного Суду України. При не належному повідомленні судом учасників судового процесу порушується або не забезпечується право на справедливий суд (пункт 1 статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод).

КАС України містить норми, які визначають порядок та регламентують «поведінку» адміністративного суду щодо належного інформування учасників судового процесу, зокрема направлення судових викликів і повідомлень, а також визначають момент, з якого вважається, що такі особи належним чином повідомлені щодо (права/обов'язку) вчинення ними процесуальних дій в судовому процесі. До таких норм КАС України можливо віднести, зокрема статті: 124 «Повістки»; 126 «Вручення повістки»; 127 «Час вручення повістки, 128 «Наслідки відмови від одержання повістки»; 129 «Виклик (повідомлення) шляхом надсилання тексту повістки електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою»; 130 «Виклик (повідомлення) відповідача, третіх осіб, свідків, місце проживання (перебування) яких невідоме»; 131 «Обов'язок повідомити про зміну адреси та причини неприбуття в судові засідання»; стаття 171 «Відкриття провадження в адміністративній справі» [1].

За проведенням системним правовим аналізом положень Глави 7 КАС України, які встановлюють порядок повідомлення учасників процесу щодо (прав/обов'язку) вчинення ними процесуальних дій, можливо дійти ґрунтовного висновку, що моментом належного повідомлення учасника справи, зокрема є: особисте отримання повістки учасником процесу або його представником чи будь-яким повнолітнім членом сім'ї цієї особи – адресата; одержання судом підтвердження відсутності учасника справи за направленням судовим викликом або судовим повідомленням за адресою його реєстрації у встановленому законом порядку чи за останньою відомою суду адресою; вручення повістки та інших судових документів учаснику справи під розписку адміністрацією місця утримання такого учасника; вручення повістки учаснику процесу, який проживає за межами України за відповідним порядком; вручення відповідній службовій особі, юридичній особі; вручення посадовій чи службовій особі, яка є учасником судового процесу або відповідній службовій особі за місцем служби таких осіб; відмова особи, яка є учасником судового процесу одержати повістку; отримання учасником судового процесу тексту повістки, яка була направлена судом електронною поштою, факсимільним повідомленням (факсом, телефаксом), телефонограмою; складання секретарем судового засідання довідки; доставка повістки учаснику судового процесу, якщо направлення повістки здійснюється судом з використанням засобів мобільного зв'язку; публікації оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України [1].

Звернемо увагу на положення глави 7 КАС України, які на думку автора, не в повній мірі враховують права учасника процесу, які втілені, зокрема в принципах верховенства права, законності, рівності усіх учасників судового процесу перед законом і судом,

конкурентності сторін, а також не забезпечують гарантії доступності правосуддя та реалізації права на судовий захист [1].

Відповідно до частини 4 статті 124 КАС України, у разі ненадання учасниками справи інформації щодо їх поштової адреси, судовий виклик або судове повідомлення надсилаються [1]:

1) юридичним особам та фізичним особам-підприємцям – *за адресою місцезнаходження (місця проживання)*, що зазначена в Єдиному державному реєстрі юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців та громадських формувань;

2) фізичним особам, які не мають статусу підприємців – *за адресою їх місця проживання чи місця перебування*, зареєстрованою у встановленому законом порядку.

У разі відсутності учасників справи за такою адресою вважається, що судовий виклик або судове повідомлення вручено їм належним чином.

Відповідно до пункту 4 частини 1 статті 127 КАС України часом вручення повістки вважається день проставлення у поштовому повідомленні відмітки про відмову отримати судову повістку чи «відмітки про відсутність особи за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстровані у встановленому законом порядку», якщо ця особа не повідомила суду іншої адреси [1].

Відповідно до частини 1 статті 131 КАС України учасники судового процесу зобов'язані під час провадження у справі повідомляти суд про зміну місця проживання (перебування, знаходження), роботи, служби. У разі неповідомлення про зміну адреси повістка надсилається учасникам судового процесу, які не мають офіційної електронної адреси, та за відсутності можливості сповістити їх за допомогою інших засобів зв'язку в порядку, визначеному статтею 129 КАС України, «за останньою відомою суду адресою і вважається врученою, навіть якщо відповідний учасник судового процесу за цією адресою більше не знаходиться або не проживає» [1].

Таким чином за проведеним правовим аналізом викладених вище положень глави 7 КАС України можливо дійти висновку, що у разі відсутності учасника справи за адресою його реєстрації у встановленому законом порядку чи за останньою відомою суду адресою, на яку направлено судовий виклик або судове повідомлення, вважається, що такому учаснику судовий виклик або судове повідомлення вручено належним чином.

Це підтверджується проставленням представником оператора поштового зв'язку у поштовому повідомленні відмітки про відсутність учасника процесу – адресата за адресою місцезнаходження, місця проживання чи перебування особи, що зареєстрована у встановленому законом порядку.

Є очевидним, на думку автора, якщо учасник судового процесу за останньою відомою суду адресою більше не знаходиться або не проживає та не повідомив суд про зміну адреси, разом з відміткою у поштовому повідомленні про відсутність особи, підтвердження відповідними відомостями щодо відсутності реєстрації у встановленому законом порядку

місцезнаходження або проживання (перебування) особи за такою адресою.

Тобто у разі наявності у суду відомостей, що учасник судового процесу за останньою відомою суду адресою більше не знаходиться або не проживає, що підтверджується лише відміткою у поштовому повідомленні про відсутність особи та без відповідних відомостей щодо відсутності реєстрації у встановленому законом порядку місцезнаходження або проживання (перебування) особи за такою адресою, це виключає можливість належного повідомлення такої особи.

Необхідно звернути увагу, що викликається в суд через оголошення на офіційному веб-порталі судової влади України відповідач, третя особа, свідок, якщо зареєстроване місце проживання (перебування), місцезнаходження чи місце роботи їх невідоме.

Як приклад, наведемо одні із проблемних питань, які можуть виникнути при реалізації частини 4 статті 124 КАС, пункту 4 частини 1 статті 127.

Постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 року №270 затверджено Правила, якими визначається порядок надання послуг поштового зв'язку, права та обов'язки операторів поштового зв'язку і користувачів послуг поштового зв'язку та регулюються відносини між ними (далі – Правила) [2].

Відповідно до пункту 99 Правил, рекомендовані поштові відправлення, у тому числі рекомендовані листи з позначкою «Судова повістка», <...>, які не були вручені під час доставки, <...> адресовані фізичним особам, під час доставки за зазначеною адресою або під час вручення в об'єкті поштового зв'язку вручаються адресату, а у разі його відсутності – повнолітньому члену сім'ї за умови пред'явлення документа, що посвідчує особу, а також документа, що посвідчує родинні зв'язки з адресатом (свідоцтво про народження, свідоцтво про шлюб тощо), чи рішення органу опіки і піклування про призначення їх опікунами чи піклувальниками [2].

У разі відсутності адресата або повнолітніх членів його сім'ї до абонентської поштової скриньки адресата вкладається повідомлення про надходження зазначеного реєстрованого поштового відправлення <...> [2].

Відповідно до пункту 116 Правил у разі невручення рекомендованого листа з позначкою «Судова повістка» з поважних причин рекомендований лист разом з бланком повідомлення про вручення повертається за зворотною адресою не пізніше ніж через п'ять календарних днів з дня надходження листа до об'єкта поштового зв'язку місця призначення із зазначенням причини невручення [2].

Таким чином, є очевидним, що відносини між оператором поштового зв'язку і користувачем послуг поштового зв'язку врегульовано, зокрема Правилами, а саме: права та обов'язки операторів поштового зв'язку і користувачів; порядок (процедура) доставки (вручення) адресату рекомендованого листа з позначкою «Судова повістка»; умови за наявності яких такий лист може бути доставлений (вручений) адресату (іншій відповідній особі). Встановлені найкоротші строки повернення рекомендованого листа

з позначкою «Судова повістка» за зворотною адресою, а саме не пізніше ніж через п'ять календарних днів з дня надходження листа до об'єкта поштового зв'язку місяця призначення у разі його невручення.

Однак треба зауважити, що за відсутністю повноважень, наданих законом представнику оператора поштового зв'язку, можливість встановити повнолітнього члена сім'ї адресата, родинні зв'язки з адресатом інших осіб за відсутністю обов'язку останніх пред'являти будь-які документи на підтвердження свого відповідного статусу, зокрема, документа, що посвідчує особу, а також документа, що посвідчує родинні зв'язки з адресатом (свідцтво про народження, свідцтво про шлюб тощо) вбачається нам доволі сумнівною. Водночас навіть вручення представником оператора поштового зв'язку, особі (не адресату) рекомендованого листа з позначкою «Судова повістка», на думку автора, не можна вважати належним повідомленням самого адресата.

Також необхідно звернути увагу на короткий строк, в який повинна бути здійснена доставка (вручення) адресату рекомендованого листа з позначкою «Судова повістка» – п'ять календарних днів з дня надходження листа до об'єкта поштового зв'язку.

Звертаючи увагу на вищевикладене та порядок (процедуру) наведений в частині 4 статті 124, пункту 4 частини 1 статті 127 КАС щодо повідомлення учасника процесу можливо стверджувати, що направлення судом судового виклику або судового повідомлення учаснику справи за адресою його реєстрації у встановленому законом порядку чи за останньою відомою суду адресою та отримання судом поштового повідомлення з відміткою про відсутність учасника процесу за такою адресою не може вважатись повідомленням, яке вручено належним чином. Якщо не існують обставини, які виключають отримання судового виклику або судового повідомлення адресатом – учасником процесу, зокрема смерті, визнання особи безвісно відсутньою або оголошення її померлою. Також, це може бути поведінка адресата, яка вказує на те, що він уникає отримання виклику або повідомлення. Ці обставини повинні бути предметом дослідження з наданням судом відповідної оцінки.

Відповідно до частини 1 статті 6 КАС України Суд при вирішенні справи керується принципом верховенства права, відповідно до якого, зокрема, людина, її права та свободи визнаються найвищими цінностями та визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а в частині 2 цієї статті вказується, що Суд застосовує принцип верховенства права з урахуванням судової практики Європейського суду з прав людини [1].

Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 05.04.11 № 3-рп/2011 зазначив, що судова влада в Україні здійснюється Конституційним Судом України і судами загальної юрисдикції шляхом відправлення правосуддя *в рамках відповідних судових процедур на засадах правової держави та верховенства права* (стаття 1, частина 1 статті 8, частина 3 статті 124 Конституції України, стаття 1 Закону) [3].

У звіті Венеціанської комісії 2011 року, на підставі аналізу правових систем європейських держав, у пошуках спільних елементів, характерних як для

«верховенства права», так і «правової держави», пропонується щонайменше шість необхідних елементів, яких необхідно дотримуватися не лише формально, але й по суті. Ними є:

- 1) законність, включно з прозорим, підзвітним і демократичним процесом прийняття законів;
- 2) правова визначеність;
- 3) заборона довільності у прийнятті рішень;
- 4) доступ до правосуддя, що здійснюється незалежним і безстороннім судом, включно з можливістю оскаржити в суді адміністративні акти;
- 5) повага до прав людини;
- 6) недискримінація і рівність перед законом [4].

Зазначені вище елементи «верховенства права» знайшли своє відображення в деяких позиціях як Конституційного Суду України, так і Європейського суду з прав людини.

Конституційний Суд України у пункті 3.1 рішення від 25 квітня 2012 року № 11-рп/2012 зазначив: «Засада рівності всіх учасників судового процесу перед законом і судом забезпечує гарантії доступності правосуддя та реалізації права на судовий захист, закріпленого в частині першій статті 55 Конституції України» [5].

Конституційний Суд України у пункті 2.2. рішення від 12 квітня 2012 року №9-рп/2012 зазначив: «Основними засадами судочинства є, зокрема, законність, рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальність сторін та свобода в наданні ними суду своїх доказів і в доведенні перед судом їх переконливості» [6].

Європейський суд з прав людини у своєму рішенні від 15.05.2008 року у справі «Надточій проти України» зазначив: «Суд нагадує, що принцип рівності сторін – один із складників ширшої концепції справедливого судового розгляду – передбачає, що кожна сторона повинна мати розумну можливість пред'являти свою сторону в умовах, які не ставлять її в суттєво менш сприятливе становище в порівнянні з опонентом» (п. 26) [7].

Європейський суд з прав людини зазначив, що одним із складників справедливого судового розгляду в розумінні п. 1 статті 6 є право на змагальне провадження; кожна сторона, в принципі, має отримати нагоду не лише бути проінформованою про будь-які докази, які потрібні для того, щоб виграти справу, але також має знати про всі докази чи подання, які представлені або зроблені в цілях впливу на думку суду, і коментувати їх (рішення у справах «Лобо Мачадо проти Португалії» (Lobo Machado v. Portugal) і «Фермьойлен проти Бельгії» (Vermeulen v. Belgium) від 20 лютого 1996 р.) [8].

Звертаючи увагу на викладене можливо констатувати, що Суд здійснює правосуддя у рамках відповідних судових процедур на засадах верховенства права, забезпечує кожному право на справедливий суд та повагу до інших прав і свобод, гарантованих Конституцією і законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Це включає, зокрема, забезпечення гарантії доступності правосуддя та реалізації права на судовий захист, законність, рівність усіх учасників судового процесу перед за-

коном і судом, змагальність сторін та свобода в наданні суду доказів і в доведенні перед судом їх переконливості.

Розглядаючи в правовому контексті наведені вище положення глави 7 КАС України, є очевидним, що такі положення не відповідають у повній мірі правовим позиціям, які викладені у відповідних рішеннях Європейського суду з прав людини.

Європейський Суд з прав людини у рішенні від 29.03.2006 року у справі «Скордіно проти Італії №1» зазначив, що Суд повинен перевірити, чи породжує спосіб тлумачення та застосування національного законодавства наслідки, що відповідають принципам Конвенції, як вони тлумачаться у світлі практики Суду (п. 190, п. 191) [9].

Європейський суд з прав людини, розглянувши справу «Airey v. Ireland», у своєму рішенні від 09 жовтня 1979 року зазначив наступне: «Конвенція направлена на те, чтобы гарантировать не теоретические или иллюзорные права, а права осуществимые на практике и эффективные. В особенности это относится к праву доступа к правосудию в свете того значения, которое имеет в демократическом обществе право на справедливое судебное разбирательство» (п. 24) [10].

Право може вважатися ефективним, тільки якщо зауваження сторін насправді «заслухані», тобто належним чином вивчені судом (справа «Дюлоранс проти Франції» рішення від 21 березня 2000 року, п. 33; «Донадзе проти Грузії» рішення від 7 березня 2006 року п. 32 та п. 35) [11; 12].

Є очевидним, що Суд під час вирішення спірних питань у конкретній справі мотивує свою позицію відповідними принципами, які лежать в основі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, практикою Суду та нормами міжнародного права. Це спрямовано на те, щоб гарантувати не теоретичні або ілюзорні права особи, а й права, які можна дійсно ефективно запровадити у практиці і винести на справедливий судовий розгляд.

Європейський суд з прав людини, розглянувши справу «Стрижак проти України», у своєму рішенні від 08 листопада 2005 року дійшов наступних висновків: фактично, Уряд не надав жодних доказів того, що повідомлення було відправлено і не продемонстрував, що воно було отримане заявником у певний день, що надало б йому чи його адвокату можливість підготуватись до слухання (п. 39). Суд вирішує, що заходи повідомлення у цій справі не були достатньою мірою забезпечені і, таким чином, заявник був позбавлений можливості надати свої аргументи під час публічного слухання у Дніпропетровському обласному суді (п. 40). Суд вирішує таким чином, що тут було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції з огляду на відмову національних органів повідомити заявника про дату та час слухання у цій справі (п. 41) [13].

Суд не прийняв до уваги посилання Уряду України на те, що: навіть якщо припустити, що до заявника з якихось причин не надійшло письмове повідомлення про час і дату слухання справи, він і/чи його представник мали можливість отримати таку інформацію у Дніпропетровському обласному суді. У день судового засідання список справ вивішується

на спеціально відведеному місці (стаття 297 Цивільно-процесуального кодексу) (п. 36 Рішення) [13].

Європейський суд з прав людини, розглянувши справу «Лазаренко та інші проти України», у своєму рішенні від 27 вересня 2017 року вказав на те, що при відправленні судових документів необхідно використовувати рекомендовану письмову кореспонденцію. Крім того, особа, яка відправляла документ повинна була повернути докази відправлення до суду і національне законодавство прямо вимагало збереження цього доказу у судовій справі [14].

Європейський суд з прав людини розглянувши справу «Гурепка проти України (N 2)» у своєму рішенні від 08 квітня 2010 року зазначив наступне: Заявник стверджував, що він не отримував таких повісток, і що у матеріалах справи немає відомостей про вручення їх йому (п. 21). Матеріали, надані Урядом, не містять документів, які б підтверджували, що заявника було належним чином повідомлено про розгляд судом його справи. Повідомлення про виклик до суду заявника не містить відомостей про його отримання. Відповідно немає доказів того, що заявнику було відомо про триваючі провадження у його справі (п. 24). Суд вважає, що у провадженнях в адміністративній справі щодо заявника не забезпечувалися важливі процедурні гарантії і що, враховуючи обставини справи, ці процедурні недоліки були достатньо серйозними, аби ставити під сумнів справедливість провадження. Таким чином, мало місце порушення пункту 1 статті 6 Конвенції (п. 25) [15].

Європейський Суд з прав людини у рішенні від 12.02.1985 року у справі «Жолоцца проти Італії» зазначив, що гарантії, які містяться у статті 6 п. 3 Конвенції, є складовими елементами серед інших елементів загального поняття «справедливий розгляд у суді» (див. рішення у справі «Годди проти Італії» від 09 квітня 1984 року Серія А, т. 76, с. 11, п. 28). На аргумент Уряду про те, що неможливість проведення судового засідання у разі неявки сторони здатна паралізувати розгляд кримінальних справ, оскільки, наприклад, з часом може закінчитися термін давності кримінального переслідування, – Суд зазначив, що ніщо не виправдовує в очах Суду повну і непоправну втрату права на участь у судових слуханнях (п. 29) [16].

Європейський суд з прав людини, розглянувши справу «Надточій проти України», у своєму рішенні від 15 травня 2008 року дійшов наступних висновків: У своєму рішенні національний суд зазначив, що заявника було повідомлено про судові засідання, проте документів, які б підтверджували отримання заявником такого повідомлення, немає. Навпаки, як вбачається з матеріалів справи, зокрема з листа Департаменту з питань виконання покарань до Секретаріату Урядового уповноваженого, доказів отримання у належний час заявником судових повісток чи повідомлень щодо цього провадження немає. (п. 27) [17].

Суд вважає, що у провадженні, яке розглядається, важливі процесуальні гарантії були відсутні та що ці процесуальні недоліки, у світлі обставин справи, були достатньо серйозними, щоб піддати сумніву справедливість провадження. Відповідно було порушення пункту 1 статті 6 Конвенції. (п. 29) [17].

Звертаючи увагу на правові позиції, викладені у практиці Європейського суду з прав людини, зокрема, в рішеннях зазначених вище та принцип автономності (автономне тлумачення Судом змісту норми у конкретних справах) [18] та принцип однакового ставлення (equality of treatment) [19], можливо дійти наступних ґрунтовних правових висновків:

- заходи з боку національних органів щодо повідомлення у справі повинні бути достатньою мірою забезпечені, зокрема повинно бути продемонстровано, що повідомлення було відправлене та отримане учасником процесу – адресатом, певного дня;

- при відправленні судових документів поштовим зв'язком необхідно використовувати рекомендовану письмову кореспонденцію. Докази відправлення повинні бути збережені у судовій справі;

- матеріали судової справи повинні містити документи, які б підтверджували, що учасника процесу – адресата, було належним чином повідомлено про розгляд судом його справи, повідомлення про виклик до суду учасника процесу – адресата, повинно містити відомості про його отримання;

- неналежне повідомлення учасника процесу є достатньо серйозним процедурним недоліком, що не забезпечує важливі процедурні гарантії та ставить під сумнів справедливість провадження відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

В Україні законодавець не наділив суд напряму компетенцією із творення права. Але здійснення правосуддя – основної функції суду, з дотриманням принципів верховенства права (справедливості, свободи, рівності та інших, у тому числі щодо неможливості відмовити у правосудді з посиланням на відсутність відповідної норми) де-факто вимагає від суду добувати право там, де законодавець не зміг цього зробити або зробив з явним порушенням вказаних принципів. Подолання прогалин у законодавстві, вирішення колізій, *невідповідність існуючих нормативних актів основоположним правам людини – це ті виключні випадки, в яких суд на підставі відповідної аргументації може виступити як суб'єкт правотворення* [20].

Консультативна рада європейських суддів у своєму Висновку № 9 (2006) щодо ролі національних суддів у забезпеченні ефективного застосування міжнародного та європейського права зазначила [21]:

1. Національні суди є відповідальними за застосування європейського права. Від них у багатьох випадках вимагається його пряме застосування. Від них також вимагається тлумачення національного права у відповідності з європейськими стандартами (п.25).

2. Для усіх національних суддів практика Європейського суду з прав людини та у відповідних випадках Суду Європейських спільнот служить джерелом права у процесі розвитку корпусу європейського права (п. 26).

3. Судова практика впливає на застосування міжнародних та європейських стандартів, тому що судова влада повинна інтерпретувати національне законодавство у світлі наднаціонального права, одночасно дотримуючись національних конституційних стандартів (п. 41).

Зважаючи на загальні правові принципи, стандарти, які лежать в основі Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, практику Європейського суду з прав людини в якій тлумачаться такі принципи, є знаковими правові позиції національних судів України, а саме Верховного Суду України, які були викладені у постановках № 6-143цс14т від 17.12.2014 року, № 6-813цс15 від 02.09.2015 року. Зазначені правові позиції стосувалась юридичного розуміння Судом загального змісту терміну «повідомлення», зокрема в контексті пункту 3.11 Тимчасового положення про порядок проведення прилюдних торгів з реалізації арештованого майна, затвердженого наказом Міністерства юстиції України від 27 жовтня 1999 року № 68/5, де визначено порядок «письмового повідомлення».

Так, Верховний Суд України дійшов висновку (мовою оригіналу): «під письмовим повідомленням слід розуміти не тільки направлення відповідних відомостей зазначеним особам у письмовому вигляді, а й отримання цими особами відомостей, які мають бути їм повідомлені».

Отже, за загальним змістом термін «повідомлення» включає в себе не тільки направлення відомостей, з якими особа має бути обізнаною, а й отримання цією особою зазначених відомостей» [22; 23].

Підсумовуючи викладене у публікації, можливо стверджувати, що:

- на сьогоднішній день діючи положення КАС України не є досконалими, зокрема ті, що визначають порядок (процедуру) належного інформування учасників судового процесу, момент з якого вважається, що такі особи є належним чином повідомлені щодо своїх (прав/обов'язків);

- національний Суд, здійснюючи правосуддя, зокрема повинен забезпечувати гарантії доступності правосуддя та реалізації права на судовий захист, законність, рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом, змагальність сторін та свободу в наданні суду доказів і в доведенні перед судом їх переконливості;

- національні Суди під час вирішення спірних питань у конкретній справі повинні мотивувати свою позицію відповідними принципами, які лежать в основі Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, практикою Суду та нормами міжнародного права одночасно дотримуючись національних конституційних стандартів. Це спрямовано на те, щоб гарантувати не теоретичні або ілюзорні права особи, а й права, які можна дійсно ефективно запровадити у практиці і винести на справедливий судовий розгляд.

- процедура повідомлення особи (учасника судового процесу) про час та місце судового засідання включає в себе як відправлення Судом повідомлення, так і вручення (отримання) його такою особою – учасником процесу;

- неналежне повідомлення учасника процесу є достатньо серйозним процедурним недоліком, що не забезпечує важливі процедурні гарантії та ставить під сумнів справедливість судового провадження відповідно до статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кодекс адміністративного судочинства України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
2. Правила надання послуг поштового зв'язку, які затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 05.03.2009 року № 270. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
3. Рішення Конституційного Суду України від 05.04.2011 року №3-рп/2011. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
4. 19 CDL-AD(2011)003rev. Report on the Rule of Law. Adopted by the Venice Commission at its 86th plenary session (Venice, 25-26 March 2011) on the basis of comments by Mr Pieter van Dijk; Ms Gret Haller; Mr Jeffrey Jowell; Mr Kaarlo Tuori. 16 с.
5. Рішення Конституційного Суду України від 25.04. 2012 року № 11-рп/2012. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
6. Рішення Конституційного Суду України від 12.04.2012 року № 9-рп/2012. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/>.
7. Рішення Європейського суду з прав людини від 15.05.2008 «Надточій проти України». URL:<http://zakon4.rada.gov.ua/>.
8. Фулей Т.І. Застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні правосуддя: Науково-методичний посібник для суддів. 2-ге вид. випр., допов. К., 2015. 208 с.
9. Рішення Європейського Суду з прав людини від 29.03.2006 року в справі «Скордіно проти Італії №1». URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>.
10. Рішення Європейського Суду з прав людини від 09 жовтня 1979 року в справі «Airey v. Ireland». URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng>.
11. Рішення Європейського Суду з прав людини від 21 березня 2000 року в справі «Дюлоранс проти Франції» URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-63017>.
12. Рішення Європейського Суду з прав людини від 7 березня 2006 року в справі «Донадзе проти Грузії». URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-72675>.
13. Рішення Європейського Суду з прав людини від 08 листопада 2005 року в справі «Стрижак проти України» URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/980_441.
14. Рішення Європейського Суду з прав людини від 27 вересня 2017 року в справі «Лазаренко та інші проти України». URL: vasu.gov.ua/userfiles/file/Infomlisty/2017/Inf_list_2017-10-24_n1432_dodatok.pdf.
15. Рішення Європейського Суду з прав людини від 08 квітня 2010 року в справі «Гурепка проти України (N 2)» URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_565.
16. Рішення Європейського Суду з прав людини від 12 лютого 1985 року в справі «Колоцца проти Італії». URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57462>.
17. Рішення Європейського Суду з прав людини від 15 травня 2008 року в справі «Надточій проти України». URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/974_404.
18. Рішення Європейського Суду з прав людини від 28 червня 1979 року «CASE OF KÖNIG v. GERMANY». URL: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57512>.
19. Рішення Європейського Суду з прав людини від 28.05.1993 в справі «Шулер-Цтрагген проти Швейцарії». URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(print\)/AC7E4FDEA1043C2AC22580F8003E2AFA](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(print)/AC7E4FDEA1043C2AC22580F8003E2AFA).
20. Загальна теорія права: Підручник / За заг. ред. М.І. Козюбри. К.: Ваіте, 2015. 392 с.
21. Висновок № 9 (2006) Консультативної ради європейських суддів у щодо ролі національних суддів у забезпеченні ефективного застосування міжнародного та європейського права. URL: [http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/\(documents\)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6](http://www.scourt.gov.ua/clients/vsu/vsu.nsf/(documents)/58F4A4DD76AACFD0C2257D87004971A6).
22. Постанова Верховного Суду України від 17.12.2014 року в справі № 6-143цс14. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.
23. Постанова Верховного Суду України від 02.09.2015 року в справі № 6-813цс15. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>.